

Erzincan örneğinde varlıklı sınıfın şehrin kalkınmasına kısıtlı katkısı

Restricted contribution of the wealthy class to the city in Erzincan case

Mustafa Şeref AKIN^{1*}, Ebubekir KARADAŞ²

¹ İktisat, İBBF, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan, Türkiye.

mustafa.akin@erzincan.edu.tr

² İktisat, İBBF, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan, Türkiye.

ebubekirkaradas00@gmail.com

Geliş Tarihi/Received: 12.12.2021

Bölüm/Section: Sosyal Bilimler/İktisat

Kabul Tarihi/Accepted: 02.02.2022

Araştırma Makalesi/Research Article

Özet

Entelektüel, sanatsal, estetik, ticari, sanayi olarak bir şehrin kalkınmasını sağlayan önemli bir faktör varlıklı sınıfın bu alanlara ilgisidir. Erzincan şehrinde ikamet eden varlıklı bireylerle yapılan mülakatlarda Erzincan şehrinde bunları geliştirmeye yönelik ilginin oluşmadığı sonucuna varılmıştır. Özellikle iş hayatı dışında yaptıkları aktiviteler kahvede zaman geçirme, kâğıt oyunları oynama, arkadaşlarla sohbet, televizyon seyretme ve evde oturmaktır. Eğitim seviyesi arttıkça az da olsa doğa sporları ve şehir dışına seyahat eklenmektedir. Entelektüel ve sanatsal herhangi bir faaliyete girme, destekleme konusunda kayda değer bir iz bulunamamıştır. Maddi varlıklarda zenginleşme kültürel yatırımlara dönüşmemektedir. Varlıkları artan kişiler batı bölgelerine doğru göç etmeyi hedeflemektedirler. Yatırımları gayrimenkul, altın ve döviz üzerinedir. Borsadaki kurumsal anonim şirketlere yatırım yapmamaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Varlıklı, Erzincan, entelektüel, sanat.

Abstract

An important factor that ensures the development of a city as intellectual, artistic, aesthetic, commercial and industrial is the interest of the wealthy class in these areas. In the interviews conducted with wealthy individuals residing in the city of Erzincan, it was concluded that there was no interest in developing them in the city of Erzincan. The activities they do especially outside of work life are spending time in coffee, playing card games, chatting with friends, watching TV and sitting at home. As the level of education increases, outdoor sports and traveling outside the city are added, albeit to a lesser extent. There was no significant trace of engaging in or supporting any intellectual and artistic activity. Enrichment in tangible assets cannot turn into cultural investments. People with increasing wealth aim to migrate towards the western regions. Its investments are in real estate, gold and foreign currency. They do not invest in corporate joint stock companies.

Keywords: Wealthy, Erzincan, intellectual, art.

1. Giriş

Bu çalışmada Erzincan ilinde yaşayan varlıklı kişilerin kendi işleri dışında zamanlarını geçirdikleri hobileri ve varlıklarının yönlendirdikleri yatırım alanları incelenmiştir. Bir şehirde varlıklı kişilerin yaptıkları faaliyetler şehrin entelektüel, mimari, akademik, sanatsal ve ekonomik olarak gelişmesini desteklemektedir. Ayrıca girişimci olmaları sebebiyle ticarete ve sanayiye hareket kazandırmaktadırlar. Hatta şehrin kimlik kazanmasını sağlamaktadırlar. Şehrin kalkınması için en kritik unsurlardan biri oldukları düşünülürse, ilgi alanlarının olmaması şehri sosyal-ekonomik olarak durağanlaştırmakta ve sıkıcı kılmaktadır.

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi düşünülürse, günlük kazanç peşinde koşan bir kişinin kendini geliştirebilecek hobilere (sanata, edebiyata, koleksiyonculuğa,) ayırabilecek imkânı (zamanı ve parası) olamamaktadır. Aile bütçesinden entelektüel ve sanatsal faaliyetlere pay ayırması mümkün değildir. Kültürel ürünlerin arzını sağlayacak ana unsurlardan

* Yazışılan yazar/Corresponding author: Mustafa Şeref AKIN

¹ orcid.org/0000-0002-1850-9118; ² orcid.org/0000-0001-5666-1068

biri varlıklı kişilerin bu ürünlere talebidir. Standart ekonomi teorisinde talep olmadığı takdirde arz da olamayacağından entelektüel ve sanatsal üretimi ve buna bağlı olarak sanat piyasası ortaya çıkamayacak, yazarlar ve sanatçılar yetişemeyeceklerdir.

Bu durumda bir şehrin varlıklı kesiminin imkanlarını ve zamanlarını nereye yönlendirdiği şehrin gidişatını belirleyen ana etmenlerdendir [1]. Türkiye'nin hem kamu kaynaklarının hem de kamu teşviklerinin önemli bir bölümü Doğu Anadolu'nun kalkınması için harcanmaktadır. Ancak kalkınma sadece gelir artışını değil tüm medeniyet unsurlarının ilerlemesini işaret eder [2].

Bu makalede Doğu Anadolu'daki coğrafi (dağlık), demografik (göç veren) ve ekonomik (tarım ve hayvancılık) açılardan tipik bir il olan Erzincan'daki varlıklı kişilerin (işletme sahibi, mülk sahibi, finansal yatırım yapabilen) özellikle iş dışında serbest zamanlarında ne yaptığı araştırılmıştır. Böylece gelir olarak refaha kavuşmuş bireylerin kalkınma bağlamında bıraktıkları izlerin takip edilmesi mümkün olacaktır. Ayrıca Erzincan'daki varlıklı kesim üzerine araştırmada kişilerin hangi alanlara yatırım yaptıkları da incelenmiştir. Burada özellikle sermayenin tabana yayılmasını sağlayan menkul değerlerde mi yoksa toplumda genel olarak yaygın statik yatırım olan altın, döviz ve gayrimenkulde mi tuttukları sorulmuştur. Borsanın getiri riski olması sebebiyle hemen nakde ihtiyacı olmayan daha çok varlıklı kesimin alabileceği yatırım aracıdır. Aynı zaman da sermayenin tabana yaygınlaşmasına aracılık ettiği için kalkınmışlığı da işaret eder.

Erzincan bağlamında Anadolu'da yaşayanların ilgi ve yatırım alanlarının Avrupa'da ortaya çıkan ticaretle ve sanayiyle zenginleşen varlıklı kesimin kültür ve menkul yatırımlarından çok uzakta olduğunu ve bunun sonucunda şehrin ekonomik, mimari ve estetik olarak gelişemediği anlaşılmaktadır.

2. Literatür

Varlıklı bir ailenin şehri değiştirmesine gösterilebilecek ilk örneklerden biri Floransa'daki Medici ailesidir. Mediciler, XIII yy.'da Toskana bölgesinde ortaya çıkmış Floransalı tüccar bir ailedir [1]. Elde ettikleri büyük servetle siyasi ve ekonomik güç edinmişlerdir. Floransa'daki sanatın ve sanatçıların korunmasını sağlamış ve Rönesans'ın ortaya çıkmasında rol oynamışlardır [1]. Mediciler yanında diğer zenginleşen aileler de (Albizzi, Pazzi, Borgia gibi) maddi imkanlarını şehrin sanatından estetiğine kadar gelişmesinde katkı sağlamışlardır.

Ayrıca Aydınlanma Çağında çığır açan bilimsel çalışmalarda bulunan Antoine Lavoisier, Joseph-Louis Lagrange gibi önemli bilim adamları varlıklı ailelerden gelmekteydiler [3]. Dönem itibarıyla, kimya, matematik veya diğer bilimsel kitaplardan gelir kazanılamayacağından, ilmi çalışmalardan bağımsız bir gelir akımına ihtiyaç vardı.

Burjuvazi kent kökenli sosyal ekonomik sınıftır. Kökenine bakıldığında ilk olarak latince burgensis şeklinde kullanılmıştır. Daha sonra ise Fransızca'ya bourg-kasabada yaşayanlar- kelimesinden türetilmiştir. Orta Çağ'ın son zamanlarında Batı'da kentlerde ortaya çıkan ticaretle zenginleşen kesimler için ifade edilen bir kelimeye dönüşmüştür [4], [5]. Ticari burjuvazinin gelişmesinden sonra İngiliz Sanayi devrimiyle sanayi burjuvazi ve işçi sınıfları oluşmuştur [6]. Marksist felsefede burjuvazi, modern sanayileşme sırasında üretim araçlarına sahip olan ve toplumsal kaygıları mülkiyetin değeri ve toplumdaki ekonomik üstünlüğünün sürdürülmesini sağlamak için sermayenin korunması için çaba verendir [7]. Neo-Klasik yaklaşımda Burjuvazi inovasyonun motoru olarak da görülmektedir. Kapitalist motorun arkasındaki itici güç olarak özellikle yaratıcı yıkım süreciyle endüstrilere ve ekonomiye yenilik getirmektedir [8].

Batı Avrupa'da zenginleşen kesim kentlerin canlanmasına ve bilimsel gelişmelere katkı sağlamıştır. Türkiye'deki burjuva oluşturma çabalarını anlayabilmek için burjuvazinin doğduğu yıllardaki Osmanlı'ya inmek gerekmektedir. Bu konudaki literatür ağırlıklı olarak ticaret ve sanayiyle zenginleşen bir sınıfın doğuşunun Osmanlı'da gerçekleşmediğini göstermektedir [9].

Osmanlı Avrupa'daki Rönesans, Reform, Merkantilizm ve Sanayi Devrim'indeki ekonomik ve sosyal gelişim yaşamadığı için burjuva sınıfı oluşturacak bir ortama müsaade etmemiştir. Ayrıca proletarya sınıfı da ortaya çıkamamıştır. Serf benzeri bir köylü sınıf da olmamıştır [10], [11].

Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetim sistemini oluşturan sosyal yapı ve askeri bürokratlar merkezi yönetim dışında gelişen periferi sınıflara imkân vermemiştir. Özerk sivil siyasal düşünceye ve ekonomik olarak bağımsız bir kimliğe sahip burjuva sınıfının Osmanlı'nın toplumsal yapısında meydana çıkması mümkün değildir. Ayrıca burjuva gelişimi Osmanlı'nın dayandığı sosyal-politik ve sosyal-kültürel yapısına da ters düşmektedir. Çünkü burjuvazi, egemenliğini sağlarken tüm feodal yapıyı, uhrevi ve ataerkil ilişkileri bitirmiştir. İnsanlar arasında sade kişisel çıkar ilişkileri dışında hiçbir bağ ilişkisi bırakmamıştır. Osmanlı'da devlet tüm ekonomik birimleri denetim altında tutmaktadır [9]. Devletin hâkim güç olarak var olması kapitalist sisteme dönüşümü engellemiştir. Piyasa mekanizması kurulamamıştır. Hukuki olarak tüzel kişilik yapısı gelişmemiştir [9].

Osmanlı'da devlet ve toplumsal yapı dışında, burjuva sınıfının ortaya çıkamamasının altındaki bir sebep de toprak rejimidir [11]. Osmanlı'da devlet, tüm varlıkların mutlak sahibi olduğu gibi tarım yapılan arazilerinin ve toprak mülkiyetinin de devlet olarak sahibi sıfatıyla hareket etmiştir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında toprak reformu aşar vergisinin kaldırılması olarak uygulanmış, köylü sınıfının toprak sahibi olması yönündeki tasarıya karşı olarak toprak oligarşisinin ciddi sert muhalefeti ile karşılaşmıştır. Toprak reformu

girişimleri yapılan programların etkisinin olmaması, kırsal kesimdeki toprak ağalarının ya da politik temsilcilerinin engellemeleri sonucunda başarısız olmuştur [12]-[14].

Cumhuriyet dönemiyle birlikte ulusal karakterli bir burjuva sınıfını yaratmak için ya yeni kurumların oluşturulması ya da yeni bir iktisadi sınıfın yaratılması gerekmiştir. Türkiye’de modernleşme projesinin en önemli dayanaklarından ve seküler yapıda olan kapitalizm içerisinde önemli rol oynayan burjuvazinin oluşturulmasıdır. Ancak bu konuda uygulanan politikalar sonucunda, sanayi burjuvazisinden ziyade büyük toprak sahipleri ve bürokratların ittifakıyla oluşan cılız bir ticaret burjuvazi ortaya çıkmıştır [15].

Türkiye’de özel sektörün sanayileşmesinde üretim kaynakları devlet işletmelerinden gelmiştir. Tekstil sanayiinde Sümerbank, demir çelikte sanayiinde Erdemir bunun örnekleridir. Devlet tarafından oluşturulan burjuva sınıfının varlığının devletle ilişkisi Batı’dakinden farklı bir ilişki içerisinde olmasına sebep olmuştur. 1980 yılına kadar kamunun güçlü ekonomik yapının varlığından dolayı Türkiye’de bağımsız bir burjuva sınıfı oluşmamıştır.

24 Ocak 1980 kararları ile birlikte Türkiye ekonomi sisteminde yaşanan büyük değişim ile Türk burjuvazisi uluslararası kapitalizm ile iş birliği yapmıştır. Evrensel açıdan burjuva sınıfının doğuşuna zemin hazırlamıştır. Devletin toplum, siyaset ve ekonomi üzerindeki etkinliği azalmış ve bu nedenle serbest piyasa sisteminde yeni aktörler ortaya çıkmıştır [16]. Türkiye’de Batı toplumu ile entegre olma açısındaki modernleşme isteği kapitalizm ile ilişkisini kuvvetlendirmiştir. Ayrıca büyük şehirler dışında, Anadolu’da mevcut olan sermaye, muhafazakâr değerleri koruyarak kapitalist girişimciliğini geliştirmektedir [17].

Ekonomik olarak zenginleşen orta ve üst sınıflar kültür-sanat alanındaki faaliyetlerini finanse etmiştir. Kültür endüstrisi olarak ifade edilen, siyaset, kültür ve ekonomi arasındaki ilişki, özellikle Batı toplumlarının tarihi incelendiğinde doğal seyrinde işlediği görülmüştür [18]. Türkiye’de büyük şehir merkezli burjuvaziyi geliştirme çabasının dışındaki geniş kitleleri oluşturan Doğu ve Güney Doğu’undaki feodal yapılar, tarikatlar, hemşerilik örgütlenmeleri, dini veya laik cemaatler geleneksel yapıları muhafaza etmişlerdir.

3. Etnografik yöntemler örnekleme

Erzincan şehrindeki varlıklı kişilerin kendi işleri dışındaki gerek sosyal yaşamlarını gerek yatırım tercihlerini aktarılabilmesi için niteliksel yöntemler kullanılmıştır. Hedef kitleyi oluşturan varlıklı kişilerin iş dışındaki özel ve sosyal hayatlarında ne yaptıklarını detaylıca anlatabilmeleri için mülakatlar yapılmıştır.

Nüfus ve ekonomik etkinlik açılarından küçük bir şehir olması dolayısıyla varlıklı bireyleri belirlemek zor olmamıştır. Erzincan’da şahıslara ait büyük işletme yoktur. Ağırlıklı olarak mikro, küçük ve aile işletmeleri vardır. Merkezdeki tek büyük kurumsal işletme Türk Telekom’a ait çağrı merkezi hizmeti veren Assist’dır. Yaklaşık 1000 çalışanı vardır. Merkez dışında Iliç ilçesinde tek büyük işletme Kanadalılara ait olan Anagold altın maden firmasıdır. Bunun dışında kamu sektöründeki en büyük işveren üniversitedir. Seçilenler Erzincan merkezdeki kısıtlı sayıdaki orta büyüklükteki işletmenin sahipleridir. Varlıklı insan olarak kabul edilen kişiler eşraftan olup, kendi işletme sahibi, mülkü edinmiş ve finansal yatırım yapabilen kişilerdir. 2021 yılında 21 kişiyle mülakatlar yapılmış ve takip ettikleri faaliyetler gözlenmiştir (Tablo 1). Görüşülmeyen ama diğer varlıklı kesimde ağırlıklı olarak benzer bir yaşam tarzları gözlenmektedir. Yani bulgular tekrarlayıcı olacaktır.

Örnekleme sayısı mülakatlarda alınan cevap benzerlik (kalıp, örgü) oluştuktan sonra bırakılmıştır [19], [20]. Etnografik araştırmalar istatistik üretmemektedir. Anket yapılması gereken n sayıda katılımcı yoktur. Katılımcılarla yoğun görüşme yapılır. Kullanıcıların hikayelerinden kalıplar ortaya çıkıncaya kadar mülakat serisine devam edilir. Etnografik derinlemesine mülakatta kişinin davranışlarının ardındaki sebep-sonuç ilişkileri yatmaktadır halbuki anket çalışmaları korelasyon vermekte ve yüzeysel kalmaktadır [21]. Ardındaki sosyal, duygusal, bilişsel ve kültürel sebepler ortaya konmaktadır. Bilimsel araştırmalarda 10 kullanıcının sorunların %75’ini yüzeyle çıkardıkları görülmekte ancak sayıyı arttırmak edinilen bilgiyi yükseltmemektedir [20], [22]. Burada esas olan, kullanıcıların deneyimlerinden bir trend çıkıncaya karşı derinlemesine mülakatlara devam etmektir. Kullanıcı ifadeleri italik şekilde ve kullanıcı numarasıyla yazılmaktadır.

Etnografik yöntem ile Erzincan merkezde ikamet eden gelir düzeyi yüksek (varlıklı) kişilerin eğitim durumları, varlık kaynakları, boş zamanlarında neler yaptıkları ve gelirlerini nasıl değerlendirdikleri ektaki Tablo 1’deki listede gösterilmiştir. Ayrıca şehirdeki entelektüel, kültürel ve sanatsal faaliyetleri yürüten iki kişiyle gerek entelektüel ürünlere ilgi gerekse varlıklı kişilerin katılımı üzerine görüşülmüştür.

4. Bulgular

Tablo 1’e detaylı olarak bakıldığında Erzincan’da yaşayan varlıklı kişilerin çoğunlukla boş zamanlarında evlerinde ve kıraathanelerde vakit geçirdikleri sonucuna varılması mümkündür. Aralarında eğitimliler kısmen de olsa aktiviteleri zenginleştirmektedirler. Tablo 1’de varlıklı kişilerin aldıkları eğitim düzeyinin boş zamanlarında faaliyetlerin artmasındaki etki görülmektedir.

Tablo 1. Paydaşlar

#	Varlık kaynağı	Eğitim seviyesi	Boş zamanlarını nasıl değerlendirir? Hobileri?	Kazançlarını hangi sektörlerde değerlendirir?
1	Gıda Ticareti	İlk Okul	Yok	Döviz-Gayrimenkul
6	Hayvancılık	İlk Okul	Kıraathane	Hayvancılığa yatırım
16	Serbest Meslek (Tüccar)	İlk Okul	Kıraathane	Döviz, altın
21	Hayvan Yemleri	İlk Okul	Kıraathane	Kendi sektörü, Gayrimenkul
2	Serbest Meslek (Tüccar)	Lise	Futbol	Ticari faaliyetlere gayrimenkul
5	Lojistik, Yakıt Ticareti	Lise	TV	Gayrimenkul ve yeni yatırım alanları
10	Medikal Sektör	Lise	Yürüyüş,	Gayrimenkul Piyasasına-Kendi Sektörüne
11	İnşaat Sektörü	Lise	Yok	Gayrimenkul
13	Tulum Peyniri	Lise	TV	Gayrimenkul
15	Tulum Peyniri	Lise	Gazete	Kendi sektöründe
18	Yemek Sektörü	Lise	Yok	Döviz, altın gayrimenkul
20	İnşaat Malzemesi	Lise	Yok	Gayrimenkul
3	İnşaat Malzemeleri Üzerine Esnaf	Üniversite	Kayak, Yüzme	Ticari alan
4	Sanayi Makinesi Parçaları	Üniversite	Off-road	Yeni ticari alanlar gayrimenkul
7	Tulum Peyniri, Yakıt, Lojistik Sektörleri	Üniversite	Yürüyüş, TV	Mevcut yatırım sektörlerine ve gayrimenkul
8	Gayrimenkul Sektörü	Üniversite	Kayak, Yürüyüş	Gayrimenkul
12	İnşaat Malzemeleri	Üniversite	Gezmek (Yurtiçi-Yurtdışı), Av	Gayrimenkul, Kendi Sektörüne Yatırım
14	Lojistik Sektörü	Üniversite	Gazete	Kendi sektörüne
17	Gayrimenkul Sektörü	Üniversite	Bisiklet, Spor	Döviz, Altın Ve Gayrimenkul
19	Araba Parçası	Üniversite	Gezmek (Yurtiçi), Off-road,	Kendi sektörüne
9	Mobilya Sektörü	Yüksek Lisans	Kıraathane, Nargile, Kayak	Kendi sektörüne

4.1. Eğitim durumu lise ve altı olan kişiler

Yapılan araştırmada eğitim durumları lise ve altı olan kişilerin ağırlıklı olarak herhangi bir hobi ile ilgilenmedikleri gözlenmiştir: *Boş zamanlarımda herhangi bir hobi ile ilgilenmemekteyim (1). Kendi evimde oturmayı çok severim sosyal bir hayata sahip değilim (13). Evimde dinlenmeyi veya kendi işlerim için gelecek planlaması yapmayı tercih ediyorum (18). İşlerimin yoğunluğundan dolayı boş zamanlarımı ailemle evimde geçirmeyi dinlenmeyi tercih ederim (20).* Boş zamanlarını geçirdikleri alanlar sahip oldukları varlık imkânlarını yansıtmamaktadır; i) futbol oynama -*fırsat buldukça arkadaşlarımla halı saha maçları yaparım (2), ii) televizyonda ve gazetede haberleri takip etme -ben işimden arta kalan zamanda TV programlarından ülke ve siyaset gündemini takip etmeye çalışırım (5), siyasete olan merakımdan dolayı boş zamanlarımda ülke gündemini takip etmeye çalışırım genellikle köşe yazılarını okumayı severim (15), iii) kiraathanede ve çay ocaklarında sohbet etme -boş zamanlarımda arkadaşlarımla kiraathanede çay eşliğinde hem ticari hem de siyasi olayları konuşurum (6), çay ocaklarında arkadaşlarla muhabbet ederim (16), işlerimden dolayı müşterilerimle sürekli iletişim halinde olmam gerekiyor o yüzden boş zamanlarımda genelde kiraathanelerde vakit geçiriyorum (21), iv) yürüme -boş zamanlarımda özellikle son yıllarda sağlığım açısından bolca yürüyüş yapmaya çalışırım yürüyüş yapmadığım zamanlar dostlarımla muhabbet etmeyi severim (10), v) piknik yapma: dostlarımla kafa dinleyeceğimiz bir ortamda oturmak piknik vb. aktiviteleri yapmayı severim (11).*

4.2. Eğitim durumu lisans ve üstü olan kişiler

Çalışma sonucunda eğitim durumu yükselen varlıklı kişilerin Erzincan ilinde yapılabilecek aktivitelerden kısmen faydalandıkları görülmüştür. Kendilerine daha çok zaman ayırdıkları ve çeşitli aktiviteleri denemek istedikleri sonucuna

varılmıştır. Çeşitli sporları yapmaktalar (kayak, yüzme, bisiklet): *Erzincan'da yapabileceğim ve hoşuma giden aktivite kayak yapmak ve yüzme kış aylarında kayak yapmayı yaz aylarında yüzmeyi tercih ediyorum* (3). *Kış aylarında kayak yapmayı seviyorum* (8). *Sıklıkla olmasa da kış aylarında kayak yaparım* (9). *Sporu seven bir yapım var havanın güzel olduğu zamanlar bisiklete binmeyi seviyorum hava kötü olduğu zaman spor salonunu tercih ediyorum* (17). Yürüyüş tercih edilen spordur: *iş hayatımda çok yorulduğum için genellikle boş zamanlarımı yürüyüş yaparak veya ailemle vakit geçirerek değerlendiririm* (7). *Kendi işimden dolayı genellikle boş zamanlarımda yürüyüş yaparak keşif yapmaya çalışırım* (8). Off-road etkinlikleri: *İş yerimin sanayide olmasından dolayı araba merakım vardır. Bundan dolayı boş zamanlarımda yapılan off-road etkinliklerine katılırım veya kendi aracım ile benzer pistleri kullanmayı seviyorum* (4). Seyahate gitmekler: *boş zamanlarımda gezmeyi severim vakitim varsa şehir dışı veya yurt dışı vaktim kısıtlı ise şehir içinde gezmeyi severim* (12). *Gezmeyi severim doğayı sevdiğim için genellikle dağ bayır gezmek hoşuma gidiyor* (19). Avlanmaktalar: *Bu yüzden ava gitmeyi seviyorum ve ara ara off-road yaparım* (19). *Sezonunda ava gitmeyi seviyorum* (12). Yüksek eğitimli grupta da hobisi olmayanlar mevcuttur: *Benim sosyal hayatım fazla yoktur sessiz ortamda kafa dinlemeyi gazete okumayı ve gündemi takip etmeyi tercih ediyorum* (14). Kahvehanelere gitmekler: *Nargile boş zamanlarımda nargile içmeyi seviyorum genellikle arkadaşlarımla nargile eşliğinde sohbet ederiz* (9).

4.3. Erzincan'da sosyal, sportif ve entelektüel yaşam çeşitliliği

Erzincan'daki varlıklı insanlar üzerine yapılan çalışmada paydaşlara Erzincan ili genelinde boş zamanlarda hangi aktivitelerin yapılabileceği sorularak farkındalıkları gözlenmiştir.

Doğa sporları: Erzincan genelinde doğa ile ilgili yaz ve kış aylarında yapılacak çok çeşitli aktiviteler bulunmaktadır: *Örnek verecek olursam balık tutmak, avlanmak, kayak yapmak, paraşüt, rafting, off-road gibi spor ve aktiviteleri ilgilileri yapıyor* (3).

Erzincan doğa sporları açısından oldukça zengindir. Konuşmacılar Erzincan'daki ilçeler dahil olmak üzere doğada yapılabilecek aktivitelerin farkındadırlar: *Memleketimiz Erzincan merkezinde fazla aktiviteler olmamasına rağmen ilçelerimizde veya şehir merkezinden biraz uzak kesimlerde muhteşem bir doğal güzellikler var. Bu doğa aynı zamanda tutkunlarına çeşitli aktiviteler sunuyor. Gezmek için, spor için, profesyonel fotoğrafçılık için vb. alanlarda bizim elimizden geleni yaparsak ilgi göreceğiniz düşünüyorum* (9). *Erzincan ilinde günümüz teknolojisine bağlı olarak yapılacak aktivite ben bilmiyorum. Ancak Erzincan'da yamaç paraşütü, rafting, off-road, kayak yapmak gibi doğa ile alakalı olan birçok sporu sadece Türkiye açısından değil Dünya açısından da iyi avantajlara sahiptir* (17).

Arkeolojik geziler: *Erzincan tarihine bakıldığında önemli beyliklerin bazılarının yaşam yeri bazılarının geçiş yeri olmuştur. Ancak deprem bölgesi olmasından kaynaklı olduğunu düşünüyorum tarihi yapı sayısı çok az olanlarda şehir merkezinden uzak yerlerde tarih açısından fazla yapıya sahip olmamasına rağmen bulunduğu konum dağlık yapısı sınırlarından geçen karasu nehri doğal güzellik olarak bazı avantajlar sağlamaktadır* (12).

Şehrin küçüklüğünden dolayı sosyal imkanların darlığının doğal olduğu vurgulanmaktadır: *Erzincan şehri küçük bir şehir, sosyal yaşam olarak batı şehirleri ile bir tutmak doğru değil bence ancak Erzincan'a yatırımları biraz daha planlı yapsalar çoğu şehirde olmayan avantajlara sahip örneğin insanlar Erzincan'dan geçip Erzurum'a Kars'a tatile gidiyor Erzincan açısından avantajlar değerlendirilmiyor.*

Şehirdeki hareketli ve önemli entelektüel oluşum sağlayan Birlik Vakfı'nın Erzincan'daki sorumlularından biriyle görüşüldüğünde toplantılara varlıklı kesimin hiç iştirak etmediğini ifade etmiştir: *Sadece bürokratlar ve eğitim kökenli hemşeriler katılmaktadır. Varlıklı kesim ilgisizdir. Bu varlıklı kesimin şehir aidiyeti yoktur. Zenginleştikçe varlıklarını İstanbul başta olmak üzere başka şehirlere aktarmakta ve sonunda da taşınmaktalar.*

Erzincan'da amatör tiyatro oynayan bir oyuncu tiyatro konusunda ilgisizliği vurgulamaktadır: *Yeterli ilgi yok bedava yapsak profesyonel değil diyorlar paralı yapsak devlet tiyatrosu bile değilsiniz neyin parası diyorlar. Devletçe de pek desteklenmiyoruz yani sadece hobi olarak kalıyor diyeyim.*

4.4. Yatırım sahaları

Çalışmada Doğu Anadolu'yu temsilen Erzincan'daki varlıklı kesimin yatırım alanları da sorulmuştur (Tablo 1). Geleneksel yapıdan çıkıp modern yatırım modeline dönüşemedikleri görülmektedir. Erzincan'daki varlıklı kesimin yatırım sahaları kendi işleri ve finansal olarak altın, döviz ve özellikle de gayrimenkuldür. Sermayeyi tabana yaymada aracı olan menkul değerlere yatırım yapmamaktalar. Görüşülen 21 kişiden 14 kişisi yatırımlarını gayrimenkul alanında değerlendirdiklerini belirtmişlerdir (Tablo 1). Zengin bireyler olmaları sebebiyle gayrimenkule altın ve dövize göre daha yüksek maddi güç gerektirdiğinden, varlık kesim yoğun olarak gayrimenkule yatırım yapmayı tercih etmektedir.

5. Sonuç

Yukarıda paydaşlardan elde edilen verilere bakıldığında Erzincan'da ikamet eden varlıklı ve eğitim düzeyi düşük düzeydeki bireylerin özellikle şehrin gelişimine yönelik aktif bir sosyal hayatlarının varlığından söz etmek mümkün değildir. Bu varlıklı kişiler genellikle çay sohbetlerini veya evlerinde dinlenmeyi tercih etmektedirler. Eğitim düzeyi üniversite olanların ilköğretim-lise grubuna oranla daha sosyal bir hayat sürdürdükleri ve kendilerine daha kaliteli zaman

ayırdıkları görülmektedir. Eğitim düzeyi yükselen varlıklı bireyler Erzincan'da yapılabilecek aktivitelerden sporla ilgili olanları sınırlı da olsa değerlendirdikleri sonucuna varılmıştır.

Paydaşlardan alınan bilgilere göre Erzincan ili doğal güzelliklere sahiptir. Doğa ile alakalı olan yaz ve kış aylarında yapılacak birçok aktiviteyi bünyesinde barındırmaktadır. Bireyler bunları bilmekteler ama ilgileri düşüktür.

Bazı dernekler entelektüel ve sanatsal organizasyonlarda bulunmaktalar. Hem varlıklı kesimlerin zaman geçirdikleri mekanlar hem de dernek yöneticilerinin ifadelerinden anlaşılacağı üzere şehrin tiyatro vb. faaliyetler için salonları ve düzenli şekilde gösteri yapan oyunları yoktur. Aynı şekilde üniversitenin düzenlediği sergiden konferansa kadar katılım sadece üniversite içindeki paydaşlarla gerçekleşmektedir. Erzincan'da sanat galerisinin ve müzesinin bulunmaması ve geçimini sanatla sağlayan bir topluluğun olmaması varlıklı kesimin ilgi alanlarının kritik önemini göstermektedir. Şehirde mimari ve estetik algının gelişmesi de sınırlı kalmıştır. Ekonomik olarak geleneksel yapılar (aile ve küçük işletmeler) egemen olmuştur. Yatırımlarını kurumsal anonim şirketlere yapmak yerine altın, döviz ve gayrimenkul varlıklarında değerlendirmekteler.

Erzincan'da entelektüel, sanatsal, mimari, teknoloji gibi konularla ilgilenen varlıklı bir kesimin olmamasından dolayı şehri bilimden sanata, sanayiden ticarete değiştirecek önemli bir güç bulunmamaktadır. Kamu kaynaklı veya gönüllü birkaç tane organizasyon çaba vermektedir. Şehir durağan kalmıştır.

6. Yazar katkı beyanı

Yazarlar çalışmanın araştırmasında, yazılımında, yazım denetimi ve içerik düzenleme konularında eşit katkı sunmuşlardır.

7. Etik kurul onayı ve çıkar çatışması beyanı

Etik kurul onayı alınmıştır (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Etik Kurulu, 21/01/2022 No: E-88012460-050.01.04-141873). Bu çalışmanın bir kişi/kurum ile çıkar çatışması yoktur.

8. Kaynaklar

- [1] Serdar M. "Medici Ailesi: Floransa'da Bir Ailenin Yükseliş Öyküsü". *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 655-668, 2019.
- [2] Akın MŞ. *Kalkınma Ekonomisi*. İstanbul, Türkiye, Mephisto Yayınları, 2005.
- [3] James I. *Büyük Matematikçiler: Euler'den Von Neumann'a*. Çeviri: Öztürk C. İstanbul, İş Bankası Kültür Yayınları, 2013.
- [4] Göçek FM. *Burjuvazinin yükselişi, imparatorluğun çöküşü Osmanlı batılılaşması ve toplumsal değişme*. Çeviri: Yıldız İ. Ankara, Türkiye, Ayraç Yayınevi, 1999.
- [5] Zeytinoğlu E. *İktisat tarihi*. İstanbul, Türkiye, Meter Matbaası, 1976.
- [6] Bakan S, Sabancılar Eren S. "2000'lerde Türkiye'de Burjuvazi Sınıfının Siyasal Dönüşümü". *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 127-149, 2017.
- [7] Marxist Glossary. "Bourgeois Society". <https://www.marxists.org/glossary/terms/b/o.htm#bourgeois-society> (Erişim Tarihi: 13.03.2021).
- [8] Schumpeter JA. *Capitalism, Socialism, and Democracy*. New York: Harper, USA, 1942.
- [9] Mardin Ş. *Türk Modernleşmesi*. İstanbul, Türkiye, İletişim Yayınları, 2014.
- [10] Heper M. *Türkiye'de Devlet Geleneği*. Ankara, Türkiye, Doğubatu Yayınları, 2006.
- [11] Keyder Ç. *Türkiye'de Devlet ve Sınıflar*. İstanbul, Türkiye, İletişim Yayınları, 2015.
- [12] Lindisfarne N. *Elhamdullillah Laikiz*. İstanbul, Türkiye, İletişim Yayınları, 2002.
- [13] Pamuk Ş. *Dünyada ve Türkiye'de iktisadi büyüme, 1820-2005*. Ankara, Türkiye, Hazine Uzmanları Derneği, 2007.
- [14] Avcıoğlu D. *Türkiye'nin düzeni dün-bugün-yarın*. İstanbul, Türkiye, Tekin Yayınevi, 2001.
- [15] Timur T. *Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş*. Ankara, Türkiye, İmge Kitapevi, 2003.
- [16] Beriş HE. "Egemenlik Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Geleceği Üzerine Bir Değerlendirme". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(01), 55-80, 2008.
- [17] Akarçay E. "Türkiye'de İslam ahlakı ve kapitalizmin ruhu (olabilir mi?)". *VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi*, 179-199, Didim/Aydın, Türkiye, 1-3 Ekim 2009. http://www.sosyolojiderneği.org.tr/kutuphane/icerik/akarçay_erhan.pdf (Erişim Tarihi: 11.03.2021).
- [18] Özer Ö. Dağtaş E. *Popüler Kültürün Hakimiyeti- Bir Türkiye Hikayesi*. Konya, Türkiye, Literatürk Academia, 2011.
- [19] Nielsen J. "How Many Test Users in a Usability Study?" <https://www.nngroup.com/articles/how-many-test-users/> (11.10.2021).
- [20] Faulkner L. "Beyond the five-user assumption: Benefits of increased sample sizes in usability testing". *Behavior Research Methods, Instruments & Computers*, 35(3), 379-383, 2003.
- [21] Christensen CM, Hall T, Dillon K, Duncan DS. "Know Your Customers-Jobs to Be Done". *Harvard Business Review*, 94(9), 54-62, 2016.
- [22] Nielsen J. "Why You Only Need to Test with 5 Users". <https://www.nngroup.com/articles/why-you-only-need-to-test-with-5-users/> (11.10.2021).